

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitized at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text. This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

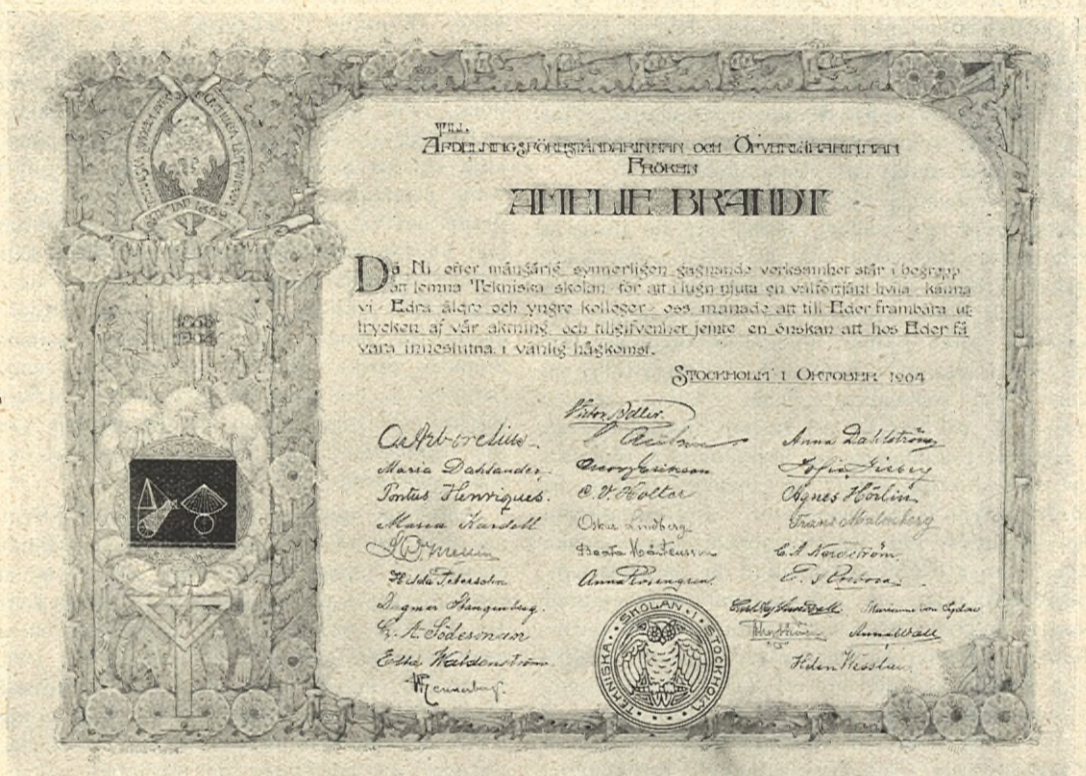

ILLUSTRERAD TIDNING

IDUN

FÖR KVINNAN OCH HEMMET

HUFVUDREDAKTÖR OCH ANSV. UTGIFVARE: FRITHIOF HELLBERG.

EN HYLLNINGSADRESS.

REDAN i 1898 års årgång meddelade Idun en lefnadsteckning af föreståndarinnan för kvinnliga afdelningen af Tekniska skolan härstädes, fröken Amelie Brandt, hvilken då af konungen blifvit tillerkänd medaljen "Illis quorum meruere labores".

I och med innevarande hösttermin har fröken Brandt nu afgått från sin befattning vid Tekniska skolan och tillträdtt den pension, som af senast församlade riksdag blef henne beviljad. Af hälsoskäl undanbad sig fröken Brandt en af kamraterna tillämnad afskedsfest, hvarför rektor Adler i stället inbjöd lärarekårens kvinnliga medlemmar till en afskedsfest "en familie" för den allmänt afhållna och vördade kamraten och föreståndarinnan. Vid detta tillfälle öfverlämnade rektor Adler med några hjärtliga ord den här afbildade hyllningsadressen.

Fröken Brandt tackade rörd för hyllningen, hvarmed den anslående festligheten afslutades, enkel och flärdfri såsom festföremålet själf, som nu vid sin afgång följes af öfverordnades erkännande, kamraters tillgifvenhet och elevs kärlek och tacksamhet. De kvinnliga afdelningarnas lärjungar hade äfven ihågkommit fröken Brandt med en rik blomsterhyllning.

Den ofvannämnda adressen är präntad på pergament och försedd med randteckningar, utförda i färger och guld. Öfverst till vänster är anbragt tekniska skolans för kvinnliga lärjungar antagna märke, under detta årtafl: 1863—1904, vidare en "svart tafla"

med därå uppritade konstruktionsproblem och längs ned emblem, vinkellinjal, vinkel och passare. Som ornamentsmotiv till hela omramningen är använd maskrosen: blommor, knoppar och blad.

Adressen inneslutes uti en portfölj, ornerad med lager och en ung kvinnogestalt såsom symbol för den afdelning, för hvilken fröken Brandt varit föreståndarinna. Allt detta är utfördt i läderplastik.

Textningen är utförd af fröken Eyvor Hedvall, pärmen af herr Olof Ahlberg, båda elever vid tekniska skolans högre konstindustriella afdelning.

Amelie Brandt föddes i Stockholm den 14 maj 1839 och erhöill den bästa skolundervisning, som den tiden hade att erbjuda en flicka. Hon inskrefs vårterminen 1858 som elev vid tekniska skolan eller, som den då kallades, slöjdskolan, antogs 1864 som elev vid Akademien för de fria konsterna och erhöill därifrån vårterminen 1870 afgångsbetyg som teckningslärarinna, i hvilken egenskap hon tjänstgjorde en följd af år vid Åhlnska skolan. År 1864 förordnades hon till öfverlärarinna vid slöjdskolan i papparbete och 1879 till afdelningsföreståndarinna samt öfverlärarinna i konstruktionsritning, och det är från dessa befattningar hon nu afgått efter ett 40-årigt pliktroget, nitiskt och framgångsrikt arbete.

DET GÄLDAR MAN.

(EFTER J. P. JACOBSEN.)

DET GÄLDAR man i långa år,
som blott var en flyktig gamman;
man gråter ej bort det, lägger man än
nätternas tårar samman.
Det rinner sorg, rinner harm af rosor röda.

Man åker på lyckans gyllene hjul
och vill varsel och varning ej sanna;
men sorgens tröga och tunga lass,
det väntar oss dock, när vi stanna.
Det rinner sorg, rinner harm af rosor röda.

Man lefver i lust och i rus och i dröm,
men sorgen har inga drömmar:
den stirrar med vakna ögon ner,
ögon som sugande strömmar.
Det rinner sorg, rinner harm af rosor röda.

Och löjet lyser så kort en dag,
men gråten ger långa stunder;
ty löjet är glansen af det som är,
gråt skuggan af det som gick under.
Det rinner sorg, rinner harm af rosor röda.

HJALMAR SÖDERBERG.

SÖDER ELLER NORD? NÅGRA ORD
OM KLIMAT OCH LUFTKURORTER.

NU, DÅ den kalla årstiden åter gör sitt intåg, flyga i Sveriges land många tankar till söderns soliga, varma bygder, och mången sjukling, som plågas af vår stränga vinter, längtar efter ett mildare klimat. Hemma vet han af erfarenhet, hvad han har att vänta. I och med augusti månad är den egentliga sommarvärmen slut, och på några växlande höstveckor följer så en mer eller mindre gråmulen, regnig förjulsvinter, med tidig snö, men föga sol. Från och med januari förefaller ju vanligen den nordiska vintern mera tilltalande — att den emellertid kan räcka långt fram i april, känna vi ju väl till. Under sådana förhållanden är det icke att undra på, att hos mången svag person hågen drages åt varmare luftstreck; vi nordbor ha ju också från barndomen hört söderns härliga länder prisas och vant oss att åtminstone i klimatiskt hänseende tänka ganska ringa om vårt land. Är detta låga uppskattande berättigadt? Har den svensk, som i södern söker återfå sin hälsa, också alltid utsikt att vinna den?

Man är hemma vid tanke på söderns klimat gärna böjd att endast tänka sig de invanda klimatiska faktorerna så att säga uppflyttade några grader på temperaturskalan. Får man så därtill höra, att den och den orten har ett särdeles torrt klimat, föreställer man sig lätt att där i viss mån kunna få en fortsättning på den korta sommaren hemma. Sällan tänker man sig väl härvid, att luftens fuktighetsgrad i Sverige i allmänhet är ännu mindre; och att en viss fuktighetsgrad är mycket lättare att fördraga vid lägre temperatur. Luftfuktigheten kan sålunda vid låg temperatur vara ganska hög, utan att inverka menligt; är däremot temperaturen mild, så kan samma fuktighetsgrad verka mycket ofördelaktigt för vissa konstitutioner. Sjunker så temperaturen hastigt åtskilliga grader, kan den vid ett sådant klimat ovane icke undgå att härtill erfara en stark känsla af kyla. Alla, som hafva vistats någon tid i södra Europa, torde väl känna till detta förhållande.

Af en luftkurort måste ju fordras, att den skall hafva så vindskyddadt läge som möjligt. Detta förutsätter emellertid, att stället för södra Europa måste omgivas af höjder, åtminstone mot norr och öster. Detta har dock till följd, att vanligen några få kilometer ofvanför orten i fråga finnes en region med mycket lägre temperatur. Störes så jämnvikten, så uppstå, i det att den kalla luften från höjderna sjunker ned, en af dessa så utomordentligt hastiga temperaturväxlingar, som äro så karaktäristiska för t. ex. Rivieran och de flesta andra härmed jämförliga platser. Har så ett dylikt hastigt ombyte föregåtts af mild temperatur med jämförelsevis hög luftfuktighet, hvilket som bekant utöfvar en förslappande inverkan på organismen, så kan åtminstone icke nordbon undgå att, som ofvan sades, känna sig betydligt frusen. Detta har i synnerhet sin tillämpning på samtliga schweiziska kurorter, med undantag af högfjällskurorterna i Graubünden.

Mången tänker sig, när han får kunskap härom, möjligheten af att vid sådana tillfällen hålla sig inne, då ju i alla fall dylika ytterliga växlingar icke inträffa hvarje dag. Häri bedrager man sig dock kanske allra mest, ty som bekant äro bostäderna i södra Europa helt annorlunda inrättade än våra, och äfven på rätt fina hotell och pensionat, där man icke har centraluppvärmning, försvaras den nämnda afsiktens utförande betydligt på grund af rumseldstädernas i allmänhet mycket dåliga beskaffenhet. En svensk lär sig vid ett sådant tillfälle bäst uppskatta hemmets kakelugnsbrasa.

Vederbörande kurortsföreningars eller andra intresserades uppgifter äro nu i alla dylika

afseenden mycket otillförlitliga. Så talas t. ex. om att i Vevey vid Genève-sjön, 6 km. från den världsberömda kurorten Montreux, dimma skulle vara en okänd sak. Hur mycket detta kan vara fallet vid en så pass stor sjö som Genève-sjön, där vattnets temperatur om sommaren stiger till en höjd af 24 grader, är icke svårt att förstå. Det sålunda jämförelsevis varma vattnet håller under höst och förvinter den kyliga luften städse mer eller mindre mättad med fuktighet, som ger anledning till, att öfver hela Genève-sjön och omkringliggande land i veckor lägrar sig en mer eller mindre tät dimma, som utestänger solen. På tal om Montreux-trakten kan också nämnas, att från det omgivande landet ditkomna tjänsteflickor gärna efter kort tid blifva anemiska och måste begifva sig därifrån. Detta torde väl till största delen bero på den nämnda jämförelsevis stora fuktighetshalten i luften (i medeltal 75 à 80 %), mera äfven på ortens kanske rent af osunda läge. Personer, som lida af astma o. s. v., kunna dock, som bekant, här finna afsevärd lindring.

I fråga om den tidiga våren måste man väl akta sig att betrakta denna såsom liktydig med tidig sommar, en sak, som enligt svenska begrepp om vår och sommar ligger nära till hands. Det är väl sannt, att fruktträden i södra Europa kunna blomma ganska tidigt; innan de helt och hållet iklädt sig sin löfskrud, dröjer det emellertid länge. Den egentliga sommaren kommer dock i alla fall icke förrän i maj. I Schweiz är den senare delen af våren dessutom råkall och regnig, och det är mycket vanligt att sommaren i juni afbrytes af en och annan liten snöstorm.

Angående motsvarande förhållanden i Sverige, må man erinra sig, att detta land i klimatiskt afseende i mångt och mycket intager en ställning för sig i jämförelse med det öfriga Europa. De fuktiga vindarna från Atlantiska oceanen, som göra, att nederbörden i allmänhet i västra Europa är mycket stor, men temperaturmotsatserna däremot äro jämförelsevis små, uppträda i Sverige, åtminstone i mellersta och norra, till en stor del beröfvade sin fuktighet. Som bekant faller vid västkusten, där detta icke är händelsen, betydligt mera regn än i det öfriga Sverige, som i detta afseende kan räknas till ett af de torraste länderna i Europa. Denna verkan af den skandinaviska bergskedjan förmår dock icke medföra s. k. kontinentalt klimat, i det att samma vindar också tjäna till att utjämna de största temperaturmotsatserna. Man behöfver endast tänka sig litet längre österut för att inse, huru förhållandena annars skulle gestalta sig i detta afseende. Dessutom för-siggå alla väderleksväxlingar hos oss lägre på temperaturskalan och förefalla så drägligare.

Af allt det sagda torde framgå, att svenskar, som i södra Europa söka bättre klimatiska förhållanden, äfven ofta på grund af klimatets olika skaplynne lätt kunna komma att känna sig besvikna. Mången skulle måhända, så motsägande det än låter, hafva att vänta bättre resultat af en vistelse vid Siljan eller t. o. m. vid Storsjöns stränder äfven under vintern.

Härmed är naturligtvis icke afsikten att göra gällande, att icke äfven vistelsen vid en syd-ländsk luftkurort under vintern kan för mången vara både nyttig och angenäm. Den omständigheten, att man på flere ställen kan sitta ute i solen äfven vid en temperatur under fryspunkten, kan naturligtvis vara af stor betydelse. En nordbo torde dock härvid alltid göra bäst i att i Schweiz t. ex. uppsöka en plats med 800 à 1,000 meters höjdläge öfver hafvet. — Man må dock akta sig för att öfverskatta dessa förhållanden. Dr Henrik Berg säger i sin bok om den moderna lungsotsbehandlingen:

“Äfven i Sverige har det ibland läkare varit vanligt att sända sina bröstsjuka patienter “till

södern“ (Algier, Madeira, Italien). Att resultatet i de flesta fall varit dåligt, är ett sorgligt faktum. — Tegnér's bekanta vackra dikt om “grafven i Hières“ har åt oss bevarat minnet af en dylik färd i förra seklets början.

PÅ GRAFVEN I HIÈRES.*

Hvems är den grafven? Ty jag ser på mullen,
att hon är skoflad nyss, och grönskans vår
har än ej hunnit växa öfver kullen,
som ärret växer öfver slutna sår.

Det är en främlings ifrån Nordanlanden,
en blåög, nittonårig mors, som kom
att dricka söderns hälsoflukt på stranden;
det var för sent, hon vände icke om.

Mycket möjligt är, att det var “för sent“ för den unga friherrinnan. Men möjligt är äfven, att medelhafskusten (Rivieran) ej passade för henne.“

S. L.

TVÅ LIFSGÄRNINGAR.

ETT PAR INSÄNDARE ha till Iduns förfogande ställt två kvinnoporträtt med an-hållan om deras publicerande i våra spalter, en framställning, den vi så mycket hellre tillmötesgå, som de båda kvinnorna, till yrket barnmorskor, utöfvat sitt ansvarsfulla och grannliga kall med aldrig slappadt nit och aldrig svikande skicklighet.

Den yngsta af de två, fröken Hanna Nilsson, har nu fallit för dödens lie midt i sin gagnarika verksamhets bästa år, hvadan omnämmandet af hennes lifsgärning på samma gång blifvit en nekrolog, ägnad minnet af en människa, hvars hjärta var lika varmt som hennes begåfning för det yrke hon valt var rik.

Den lilla minnesteckningen är författad af en inom obstetrikens område framstående vetenskapsman och läkare här i hufvudstaden.

HANNA NILSSON.

“HON ÄR Sveriges skickligaste barnmorska“, så uttalade sig vid något tillfälle en barnmorskelärare om Hanna Nilsson, och utan tvifvel skulle han fortfarande vidhålla samma omdöme, om han icke nu nödgades säga: “hon var“ — ty hon är icke längre bland de levandes antal. Hon afled den 18 sislidne oktober i sin moders hem, Gärdsköpinge af Kristianstads län, i en ålder af endast 30 år.

Efter att hafva genomgått folkskolan i sin hemort och därefter åtnjutit någon privat undervisning, vände hon snart sitt intresse åt sjukvård. Hon erhöi en af de utaf landstinget anordnade elevplatserna å Kristianstads lasarett och tjänstgjorde efter fullbordad elevtid därstädes någon tid såsom undersköterska, men hon lämnade tämligen snart denna bana för att söka en ny verksamhet, dock på ett närliggande område, barnmorskans.

Vid nyss fyllda 22 år — den lagbestämda minimi-åldern — antogs hon till elev vid Stockholms barnmorskaskola och aflade där examen hösten 1897. Återstoden af detta år tjänstgjorde hon på landet och blef den 1 januari 1898 biträdande öfverbarnmorska å Södra barnbördshuset i Stockholm samt följande året instruktionsbarnmorska och husmoder darsammastädes. Vid denna mödosamma och ansvarsfulla plats kvarstod hon under 3 och $\frac{3}{4}$ år eller till början af oktober 1902, då hon begärde och erhöi entledigande därifrån. Redan förut hade tecken till den förrådiska sjukdom, lungtuberkulos, som nu lagt henne i en tidig graf, börjat visa sig och tvungit henne till några korta hvilotider vid sanatorier i Norge och Tyskland, men med okuflig energi återupptog hon arbetet och fortsatte därmed, så

* Öfver friherrinnan Stjerneld, född v. Engeström.

länge hon kunde. Sedan hon lämnat det henne så kära barnbördshuset, utvecklade sig sjukdomen hastigt. Hon vårdades dels å sanatoriet vid Mörsil, dels å tuberkulossanatoriet vid S:t Göran, men flyttade kort före sin död till sin moder.

Hennes lefnadssaga blef ej lång, icke heller tiden för hennes verksamhet. Men den har förvisso icke lupit spårlöst förbi. Mer än 200 elever hafva under den tid, hon var instruktionsbarnmorska och husmoder, stått under hennes ledning, och mer än 7,000 patienter voro under samma tid mer eller mindre öfverlämnade i hennes vård. På hvad hon varit både för elever och patienter häntyda många rörande drag af tacksamhet och beundran. Kort efter hennes död skref t. ex. en f. d. elev: "Hon har varit till stor välsignelse för många af Sveriges barnmorskor; det är på oss hon offrat hälsa och krafter! Hur många gånger såg jag icke under min vistelse på B. B. patienternas glädje, då hon lugn och mild som alltid sade dem något vänligt ord!"

Hanna Nilsson var i olika riktningar ovanligt begåfvad. En sällsynt observationsförmåga, snabb uppfattning, ovanlig praktisk duglighet och handfärdighet i allt hvad som hörde till hennes yrke voro hos henne förenade med en osläcklig kunskapsörst och en energi och arbetsförmåga, som man endast sällan möter. Ifrigt studerade hon äfven större arbeten inom obstetriken område och studerade dem grundligt och med vaken kritik. Särdeles framstående var hon som lärarinna, och hon skydde ingen möda, för att äfven de svagaste eleverna skulle fullt uppfatta undervisningen, men icke mindre betydande var hennes insats såsom ledarinna; hon sökte att samla eleverna, väcka deras intressen, elda dem till oegennyttigt arbete till lidande medmänniskors hjälp. På hvilotiden kunde det hända, att hon grep taktpinnen och ledde en liten sångkör, som hon bildat bland eleverna, ty äfven musikalisk begåfvning hade fallit på hennes lott. Det är klart, att en så rikt begåfvad person skulle tillvinna sig många varmt beundrande vänner både bland elever och patienter!

Icke så få uppsatser af hennes hand, klart tänkta och väl affattade, hafva varit intagna i "Jordemodren". En sista hälsning till södra barnbördshuset eller rättare sagt till Stockholms barnmorskakola sände hon kort före sin död — en donation, hvars ränta skulle användas till premier åt elever, som visat sig särskildt intresserade och dugliga i det praktiska arbetet.

M. S.

KRISTINA NILSSON.

PORTRÄTTET här bredvid, skrifver insändaren, ger bilden af en kvinna, som genom sin långvariga och välsignelsebringande verksamhet högt värderats och i tacksamt minne länge skall bevaras af de många, som kommit med henne i beröring, vare sig de varit förmän, elever eller patienter.

KRISTINA NILSSON.

Kristina Nilsson antogs år 1875 till instruktionsbarnmorska vid barnbördshuset i Lund. Den tid af nära trettio år, under hvilken hon innehafte sin befattning, har varit en viktig utvecklingsperiod för nämnda anstalt och betydelsen af hennes verksamhet i dess tjänst kan säkerligen ej öfverskattas. Hon har verkställt eller handledt under denna tiderymd nästan oafbrutet de här förekommande till inemot 6,000 stycken uppgående förlösningarna, och detta på ett sätt, som endast stor erfarenhet, skicklighet och godt omdöme kunna åstadkomma. Under sådana omständigheter är det ganska naturligt, att det har varit en värdefull praktisk handledning hon gifvit alla de barnmorskelever, som utexaminerats från barnbördshuset i Lund under dessa trettio år. Det är en betydelsefull insats hon sålunda gjort i utbildningen af barnmorskor, åtminstone för våra södra landsändar. I allt sitt arbete har hon varit pliktroheden själf, men därtill har hon varit för sina elever ett föredöme genom sitt sätt att vara i det hänsynsfordrande kall, åt hvilket de ägnat sitt lif.

Hvar och en, som sett Kristina Nilsson i hennes verksamhet, skall alltid minnas hennes prydliga väsen, värdiga och taktfulla uppträdande äfven i mycket delikata situationer. Dessa hennes personliga egenskaper, parade med hennes duglighet, skänkte utom åt henne själf äfven åt barnbördshuset i Lund ett stort anseende i vida bygder, och att komma under särskild vård af Jungfru Kristin — så ville hon nämligen helst bli kallad — sträfvade barnföderskor af alla klasser och stånd, väl vetande, att den hjälp och vård, de fingo af henne, både skulle blifva god och gifven på ett kärleksfullt sätt.

Den 10 november fyllde Kristina Nilsson 60 år och många äro de, som tacksamt ihågkomma hvad hon utträttat, och önska henne glädje och välsignelse för hennes återstående lefnadsdagar.

På framställning af lasarettidirektionen, som önskade åt Kristina Nilsson utverka en mot hennes mångåriga, gagnande och framgångsrika verksamhet i det allmännas tjänst svarande utmärkelse, har Kongl. Maj:t tilldelat henne guldmalj för medborgerliga förtjänster.

HÖFLIGHET.

JAG GÅR och tänker på en fråga, som jag själf inte är i stånd att besvara:

Äro vi, svenskar, såsom vi älska att tro, ett af Europas höfligaste folk? Eller äro vi lika höfliga som folk i allmänhet anse sig behöfva vara? Eller äro vi ohöfligare än andra?

Vi få tyvärr icke hänskjuta frågan till besvarande af våra sommaturister. De känna oss ej. Kanske också att de endast känna oss från vår allra bästa sida. En tysk Bædeker, som tilltalar oss på gatan, kan alltid göra sig räkning på att bli behandlad som den mest gynnade nation. Är upplagan fransk, så fördubbla vi vår älskvärdhet, och en engelsman, som kanske i verkligheten endast är *shopkeeper* i City och i sitt hemland intager en blygsam social ställning, blir hos oss alltid behandlad som om han vore lord och medlem af öfverhuset.

Nej, turisterna känna oss icke. Vi begagna gentemot dem en helt annan rangskala än den vanliga. Låt oss gå till oss själfva!

Bland svenska oseder finns det en, som jag aldeles särskildt afskyr. Jag kan inte hjälpa, att det är mig emot, då i något gladtt sällskap en vildt främmande herre tränger sig på och med höjdt glas utbrister:

— Låt oss bli bröder, så kan vi få skälla på hvarandra!

Den svenska brorskålen bereder ingen af parterna någon fördel. Den innebär ingen som helst förpliktelse. Man är hvarandra precis lika främmande som förut, men den befriar oss från att i umgängeslivet bemöta hvarandra med alla de små och nästan omärkliga hänsyn, som i själfva verket förlänar detsamma dess förnämsta behag. Den anses vara ett nationellt uttryck för välvilja och älskvärdhet, men den slår alltför ofta upp dörren för motsatsen. Den är intet bevis på naturligt gemyt — en egenskap, som vi aldeles sakna — den utgör endast ett erkännande af vår förunderliga motvilja mot tilltalsordet *Ni*.

Eller kan man se något mindre höfligt än trafiken på våra automater? Det förefaller, som om den öfverallt utomlands medgifna rättigheten att främmande personer slå sig ner vid samma bord hos oss skulle skapa någon slags hemlig brorskål. En herre sätter sig midt emot en utan att hälsa. Han tar saltkaret ifrån en utan att fråga, tummar på brödbitarna, sticker en tandpetare under näsan. Och han går sin väg som han kommit. På den enklaste tyska bierkneip skulle en sådan person anses som en tölp. Här är det skick och bruk.

Men det finns kanske icke något område, där den svenska höfligheten tar sig så egendomliga uttryck som i fråga om telefonen. Telegrafstyrelsen har nyligen på anförda klagomål från telefonstationen i Kalmar sett sig nödsakad att tillgripa särskilda åtgärder mot en därvarande abonnent, som gjort sig skyldig till ohöflighet mot den kvinnliga personalen. Fallet torde vara enastående. Men att så är förhållandet beror säkerligen i vida högre grad på våra telefonisters långmodighet än på den telefonerande allmänhetens höflighet. Ty dessa stackars telefonister få minsann en underlig erfarenhet om publikens takt. Om våra ryttande och skrikande telefonvidunder gjorde ett

KÖP Svart Siden.

Begär profver franko af våra garanteradt solida sidentyger från 90 öre till kr. 13 pr mtr.

Specialité: Sista nyheter af brud- sälls-kaps- och promenadtoiletter, äfven i kulört och hvitt.

Sändes tull- och portofritt direkt till privata.

Schweizer & Co., Luzern S. G. (Schweiz).

Sidentygs-Export. — Kongl. Hoflev.

besök på en stor telefonstation, så skulle de se, att tjänstgöringen redan i och för sig är obehaglig nog. Och om de någon gång skulle träffa tillsammans med några af de små fröknar, som de i sin dagliga trafik behandla som gardister, så skulle de rodna öfver sig själfva.

Men våra telefonister kunna trösta sig. Så snart vi fått luren i hand, äro vi inte artigare mot hvarandra än mot dem. För en tid sedan skulle jag tala i telefonen med en bekant och fick upp orätt nummer, hvarvid följande korta, men uttrycksfulla samtal utspann sig mellan mig och en obekant basröst:

— Är det hos X?

— Hva'?

— Jag fråga om det är hos X?

— Dra åt —

Jag frågar:

Äro vi svenskar höfligare än andra nationer eller äro vi kanske ohöfligare?

THORE BLANCHE.

SKATTEN. SÄGEN FRÅN STOCKHOLMS SKÄRGÅRD BERÄTTAD AF ANNA WAHLENBERG.

(Forts. och slut.

SOM INGA bevis funnos att förete på att Magnus undanhållit pengarna, kunde emellertid rätten icke döma honom till annat än edgång på hvad han sagt. Den tunga bibeln kom fram, och med två fingrar på dess uppslagna blad gick han eden, Hans stämma ljöd klar och tydlig genom tingssalen, och han tyckte själf, att han i denna stund gjorde upp saken inför både Gud och människor, och att han blifvit tvagen ren genom den högtidliga akten.

Så var det öfver. Han fick gå, och han vände sig om emot människorna.

Om han väntat sig något af dem, vänliga blickar eller kraftiga handtryckningar ofvanpå dessa långa månaders kyla och tystnad, visste han icke rätt, men när han nu såg dem, sjönk plötsligt modet inom honom, och han kände sig mera öfvergifven än han förut gjort i sin ensamhet.

De stodo där stela rundt omkring honom. Icke en min förändrades i deras ansikten och icke en hälsning mötte honom.

Då förstod han, att han var en dömd man. De hade alla ett synligt, men ohörbart ord på sina läppar.

"Menedare" stod det där. "Menedare" flög det emot honom.

Han gick icke raka vägen hem, utan dref omkring i skogarna, och det var först fram på aftonen han närmade sig gården. Men innan han hunnit dit, saktade han stegen och vek så af nedåt vägen igen. Nu fanns det icke mer än en sak till i världen, som han brydde sig om. Han ville veta, på hvilken sida Karin stod, på hans eller de andras. Och han kände

Polera Edra metallsaker med

Lagermans flytande putspomada "BON-AMI"!

**Lanolin-
Sana-Tvål.**

Garanterad ren, neutral,
mild och öfverfet.

Bästa Barntvål!
25 öre st.

Grumme & Son
Stockholm.

godt hvar han skulle träffa henne. Hvar kväll dref hon hem korna från hagarna, och han hittade hennes stigar.

Länge dröjde det icke heller, förrän han hörde hennes rop blandadt med koskällans pinglande, och de råkades vid ledet, där kreaturen skulle igenom.

Hon blef röd, när hon så plötsligt såg honom framför sig, men i detsamma svängde hon sig om och ropade på korna igen. Till sist måste hon dock fortsätta hemvägen, och där stod han hindrande kvar.

— Karin — sade han, — du har alltid varit vänlig emot mig, Karin.

Nickande vände hon på hufvudet för att åter se efter korna.

Men han höll fast i hennes spö, och fingrarna gled utefter det, tills de fingo tag i hennes hand.

— Karin, vill du vara min vän, min lilla vän, min enda vän i världen?

Med en häftig vridning gjorde hon sig lös och sprang. Och i hela sitt lif glömde han aldrig skrämelsen i hennes ögon. Hon fasade för honom. Äfven på hennes läppar läste han detta tysta: Menedare! Menedare!

Från den dagen slöt sig ensamheten ännu tätare omkring honom än förut. Ingen, hvarken tjänare eller utomstående, fick träda öfver tröskeln till det präktiga huset, som byggts alltför stort till en, och hvars höga fönster timrats under så många ljusa drömmar. Där bodde han nu allena. Det gick år utan att han talade ett ord utom de allra nödvändigaste åt drängar och pigor. Och inträffade det sällsynta att de båda bröderna möttes, hälsade de icke på hvarann. Men den yngre brodern skyggade för den äldres blick, och Lars hustru, som en gång såg den, tryckte sig rädd intill mannen.

— Han kommer att slå ihjäl oss, Lars — sade hon.

Ingenting sådant hände dock. Allt gick sin vanda gång. Magnus sökte ingen, och alltjämt låg vägen till hans gård lika ödslig och obefaren.

Men så en dag, när han kom hem från arbetet, märkte han likväl att det stod folk framme vid grinden.

Det var en yngre kvinna, som man skockat sig omkring, och som man lyssnade till och talade med, ty hon tycktes ha mycket att säga och äfven något att fråga. Då Magnus närmade sig, tego de emellertid allesammans, och kvinnan steg framom de andra, som om det varit på honom hon väntat.

— Goddag — hälsade hon. — Känner han igen mig?

Magnus såg på henne en stund, och så med ens kände han igen henne. Det var ju Torpar-Lena, hon som man trott vara omkommen under flykten för fienden. Här stod hon nu frodig och lifslevande. Och själf började hon berätta sin historia kanske för tionde, kanske för tjugonde gången.

Då fienden förföljde de gamla och henne i skogen, hade hon blifvit aldeles vettskrämd. Men hon hade haft raskare fötter än Jörgensson och hans hustru och hade kommit undan. I en stulen båt hade hon rott genom vassarna och från den ena ön till den andra, tills hon nått fastlandet. Och väl ditkommen hade hon sprungit utan att veta hvar hon var, hade tiggat i bondstugorna, men icke kunnat göra reda för sig af skrämelse, och gifvit sig af igen, så fort hon kunde. Efter en tids kringirrande hade hon dock stannat i en bondgård och tagit tjänst där. Sedan hade hon också varit på andra håll, farit både bra och illa, men aldrig tänkt på att vända hem igen fastän hon för en tid sedan träffade en bekant från hemtrakten. Denne hade berättat henne, att man funnit den gamle Jörgensson och hans hustru ihjälskjutna, och att man aldrig hittat deras pengar. Och därför hade hon nu kommit tillbaka, ty det kunde allt hända att hon hade något att säga, som var värdt att höra. Och det var Magnus hon ville tala med, eftersom han var den äldsta, och eftersom hon hört att han blifvit misstänkt för att ha behållit skatten för sig själf.

Magnus stod med nedböjdt hufvud och lyssnade. Och så hårdt skal hade det vuxit omkring honom under alla dessa tystnadens och ensamhetens år, att ingen såg en glimt af hvad som rörde sig inom honom, då han hörde hennes sista ord.

— Nå — sade han — eftersom det är med mig du vill tala, så stig in.

Och utan att se på de kringstående öppnade han grinden och lät henne träda in. Och när hon gått öfver gårdsplanen, fick hon också stiga uppför trappan och in i huset. Det var första gången hans dörr öppnades för någon gäst. Och han förde henne in i storstugan. Men han bad henne icke slå sig ner, utan stod bara och väntade på fortsättningen af hennes berättelse.

— Och far hade skrinet med sig — började han åt henne.

Det var hvad han gissat för längesedan. Gubben hade icke kunnat skiljas ifrån det förrän i sista ögonblicket.

— Ja — sade Lena. — Vi gräde ner det tillsammans, för han orkade inte ensam, och fienden var efter oss. Jag mins grannt hvar det ligger.

Åter stod Magnus tyst med nedböjdt hufvud.

— Sitt — sade han.

Och därmed gick han ut ur rummet.

Lena hörde honom rifva i skåp och lådor ute i köket, och hon tänkte att han höll på att taga fram traktering åt henne. Men strax därpå såg hon genom fönstret, hur han gick öfver gården mot stallet, hvarifrån han först kom ut med en vagn och därefter med en häst, som han spände för. Så satte han sig upp och körde fram till trappan, steg af, gick in i huset och kom tillbaka med något som såg ut att vara ett matsäcksskrin, hvilket han stufvade in under baksätet.

Hvad skulle allt detta betyda?

Äntligen stod han åter i stugan, tog upp en penningpung ur fickan och räknade långsamt och högt upp tio blanka riksdaler, som han sedan lade i Lenas knä.

— Här har du för besväret — sade han. — Och kom nu, så reser vi.

— Reser — utbrast hon häpen. — Inte behöfver vi häst och vagn heller för att ta reda på pengarna.

— Jag bryr mig inte om pengarna.

— Hva! Bryr han sig inte om pengarna? Så många, många pengar åt sig och bror hans?

— Jag bryr mig inte om dem, hör du. Och han ska inte ha några.

Lena kunde ingenting förstå. Hon satt kvar där hon satt, fastän han ännu en gång uppmanade henne att följa sig.

— Akta sig, han — sade hon slutligen. — De kan tro att han hittat tag i pengarna på egen hand. Och det har han kanske också.

— I får tro hvad I vill, I och de andra. Det frågar jag inte efter. Men nu reser vi — sade Magnus.

Han hade blifvit en sällsam man, Magnus, på de sista tiderna. Mörkt och vildt växte hår och skägg omkring hans ansikte, men hans ögon voro fasta. Han tog aldrig tillbaka ett ord. Han vände aldrig om, när han gick mot ett mål. Och den han gifvit en befallning, han måste lyda, om han än försökte spjarna emot. Han måste foga sig, om han än icke förstod hvarför.

Efter några minuter satt Torpar-Lena bredvid Magnus i vagnen. Piskan smälde, och i hvinande fart foro de utefter landsvägen och rakt igenom byn.

Ur alla stugor kom folk ut och såg på. Till och med Lars, som annars alltid smög ur vägen för sin bror, steg ut på trappan för att skåda det märkliga. Ty så hastigt hade ännu ingen färdats där i trakten. Och underligt såg det också ut, paret, som satt i vagnen.

Den främmande kvinnan, hon som nyss stått där så fryntlig och viktig, säker som hon var på att bli välkomnad för sin stora glada nyhet, höll sig blek och förskrämd med båda händer fast i baksätets pinnrygg. Han, Magnus, satt där rak och stram med lysande ögon och piskan höjd öfver den nästan skenande hästen.

Men när de foro förbi Lars, där han stod på trappan, vände Magnus på hufvudet och såg på brodern. Och hans stela läppar, som icke lett på den dag man kunde minnas, drogo sig till ett besynnerligt leende.

Så hven piskan om hästens rygg och åkdonet rasslade bort öfver vägen.

I veckor och månader talade man om denna märkvärdiga färd. Magnus måste ha färjat sig öfver till fastlandet och farit vidare där, ty han kom icke igen förrän flera dagar därefter och då ensam och med hästen i sakta lunk, som vore han mycket trött.

Hade Magnus varit ute i markerna med Torpar-Lena och letat reda på skrinet? Eller hade han satt henne i säkerhet någonstades långt borta såsom farlig för honom, därför att hon kände till för mycket? Det var det ingen som visste. Man pratade och pratade. Hvar och en hade sin åsikt om saken, men att det var något galet beställt med den, det trodde alla. Dock vågade hvarken Lars eller någon annan för andra gången gå till länsmannen med en angivelse. De hade liksom fått en viss skräck för Magnus.

Så förflöto åter ett par år som förut. Men under den tiden blef Magnus mycket förändrad. Hvar och en kunde se, att han var sjuk, och en morgon öppnades icke dörren till det stora huset, där han bodde ensam och allena. Inga knackningar hörsammades, och efter ett dygn bröt man sig in.

Då låg Magnus död och kall i sin säng.

Han hade gjort testament till förmån för socknen, men brodern öfverklagade det och fick det förklaradt ogillt. Och så drog Lars in i det stora, vackra huset, som han alltid sett på med afundsjuka ögon. Och det första han gjorde därinne var att leta efter pengarna, fars många pengar, som ju måste finnas där på något gömställe. Men han hittade dem icke.

En höstdag kom emellertid en af pigorna inrusande till husbondfolket. I handen höll

Ett klädningstyg är alltid välkommen Julklapp!
Den 1 December börjar min Stora Jul-Realisation af Svarta o. Kulörta Klädningstyg, Dräkttyger, Blusliftyger, o. Svarta o. Kulörta Sidentyger, med betydliga prisnedsättningar och delvis enormt billiga priser! Utförligare om priser i nästa nummer!
F. W. CAMPANIUS
43 Vesterlånggatan 43.

hon ännu krattan, hvarmed hon rensat bort småsten i nyodlingen uppe i skogen, och hon visade hur hon mellan pinnarna hittat flera stycken gamla silfverslantar.

Man följde henne bort till hittestället. Man letade vidare. Och se, där fick man upp en hel stor hög med silfverslantar, det sönderfallna, järnböslagna skrinet och den halft förmultnade skinnpungen, i hvars innersta rum sedlarna ännu lågo oförstörda.

Där hade de hela den sökta skatten orörd tillbaka.

Och nu var det Lars ensam, som rådde om alla fars många pengar. Den, som han skulle ha delat dem med, hade de dragit ned i jorden, under det de själva stigit upp ur den igen.

Men det såg ut som om de icke skulle ha någon välsignelse med sig, de där pengarna, hvarken i eller ofvanför jorden. Folk påstod, att Lars alltsedan den dagen han fick dem började bli lika besynnerlig, som Magnus hade varit. Han stängde in sig alldeles som brodern. Men i olikhet mot denne hade han ett sällskap, som var värre än intet, nämligen flaskan.

Den plundrade honom på allt som var hans. Först tog den pengarna, så gården, så vettet ifrån honom.

Men grannarna sade, att det var Magnus som hämnades. Han hade offrat upprättelse, heder och rikedom för att brodern, som gjort honom olycklig, icke skulle få något med af fars många pengar. Och det hjälpte icke Lars, att han fått dem i sina händer och att han var lefvande och Magnus död. Magnus låg i grafven och drog ifrån honom allt hvad han ägde och hade.

EN HJÄLTEBRAGD I DET TYSTA.

VID AHLGATAN i Trelleborg ligger ett långt och ganska oansenligt envåningshus med tycke af till hälften boningshus, till hälften något annat — man vet ej rätt hvad! Men det huset är känt af tusentals dugande män rundt om i Sveriges bygder, i grann-

landen, på kontinenten — till och med hos antipoderna, — men ännu mera den man, som residerar därinne, den gamle landbruksskoleföreståndaren J. W. Wulff.

J. W. WULFF.

Det var en nästan sommarslång försummelse, när jag en vacker höstdag lyfte klinkan till den gamla skolans gallerport och steg in i trädgården för att besöka den vänligaste af vänner, den ungdomligaste af åldringar.

Jag fann honom i hans sommarnöje — en vrå af den stora skolsalen, för sommaren möblerad å la kabinett. För öfrigt skall ingen tro, att det arbetas mindre i gubben Wulffs sommarnöje än i vinterarbetsrummet å andra sidan, ty arbetet är herr W:s både sommar- och vinternöje.

Nu kastades emellertid böcker, planscher och ritmaterialier åt sidan och efter en hjärtlig omfamning fördes jag ut i trädgården till hviloplatsen under det frukttyngda päronträdet med gräsplanen och gruppen af härliga remontantrosor midt framför.

Där gled samtalen öfver från dagens ämnen och sysselsättningar till det, som utgjort min värds lifsarbete och kring hvilket alla hans intressen koncentrerat sig. Och då erfor jag till min häpnad, att denna verksamhet redan ingått i sitt femtionde år. Det var nämligen vid

WULFFSKA LANDTRUKSSKOLAN I TRELLEBORG.

midsommartiden år 1855, som den då 22-åriga ynglingen beslöt att blifva en kunskapspridare bland landbrukets ämnessvenner. När man jämnställer tiden med mängden och omfattningen af hvad han uträttat, förundras man dock mindre, ty det senare är så storartadt, att det utgör snarare två lifsverk än ett.

Innan jag öfvergår till skildringen af detta, må dock ett par biografiska notiser meddelas. J. W. Wulff föddes i Hoby prästgård i Blekinge den 22 april 1833 och skickades i Karlshamns skola, där han afgick från högsta klassen år 1849 och blef sedan landbrukselev och biträde hos en äldre broder, H. A. Wulff, äfven han känd och framstående inom landtmannaväsendet. Åren 1861—1867 tjänstgjorde han som kamrer och lärare å Alnarp och genomgick därvid 1866 vid 34 års ålder själf en landbrukselevs afgångsexamen. Året därpå utgaf han en lärobok i landbruksbokhålleri, hvilken prisbelönades af hushållningssällskapen i Stockholm och Malmö. Efter att hafva rest som Nonnensk stipendiat i England och Skottland, bosatte han sig i Trelleborg, där han den 1 november 1867 öppnade Landbruksskolan i Trelleborg. Åt denna har han med undantag för feriestudieresor åt skilda håll sedan dess uteslutande ägnat sig. Skolan har under de gångna åren besökts af 1,223 elever från landets alla landskap samt Norge, Danmark, Finland och Tyskland. Skolan mottager elever i alla kunskapslägen från och med vanlig folkskolebildning. Ej mindre än tredjedelen af hela elevantalet har hört till denna kategori.

Han gick till sitt verk med kärlek och har manligen fört det ut. Redan innan han började sin skola, hade han sitt eget system skematiskt färdigt, och sedan dess har det kompletterats genom erfarenheter i tusental ur skolan, från andra skolor, ur böcker och ur lifvet.

Han har sin egen pedagogik och sin egen metodik. Dessa kunna icke här närmare omnämnas. Det må vara nog, att den förra går ut på att väcka det ädlaste hos människan: tro på egen kraft och manlig heder, under det att den senare stiger från det enklaste till det mest komplicerade i klar och följdriktig kedja, under beständig undersökning genom oafslutliga tentamina, om en och hvar är med.

Då hr W. försäkrar, att hans undervisning står nära den som bjudes vid statens landbruksinstitut Alnarp och Ultuna, är detta ej blott tomta ord. Den medryckande fart, den åskådlig och klarhet, som präglade gubben Wulffs föreläsningar, ger en utomstående åhörare det intrycket, att här måste blifva ett resultat, här måste något medhinnas.

Och hvilken rikedom af åskådningsmateriel besitter ej skolan —

Reckitt's Blåelse

är väl bekant för den snöhvita glans, den gifver allt linne.

Zebra-pasta

står fortfarande främst bland alla putsmedel för järnugnar och spisar.

Metallputspomadan

Amor

gifver messing och koppar den vackraste och hållbaraste glans.

Försäljas i parti och minut hos **WILH. BECKER.**

Kongl. Hofleverantör, Stockholm.

Hufvudaffär: 5 Malmorgsg. Filialer: 24 St. Nygatan, 23 Götgatan.

bit för bit, teckning för teckning tillverkad just af föreståndarens egna händer och med tanke på hvad som skall i skolan meddelas och belysas. Han har varit växtsamlare, jägare, mineralog, mikroskopist, tecknare, fotograf, kemist, konservator och allt, som varit nödigt för att göra hans samlingar kompletta. De hafva nu senast vuxit med en del hemmagjord planscher för lättfattligt inlärande af de kemiska grundbegreppen.

Gubben Wulff har haft sina vedersakare, naturligtvis — höll jag på att säga — från de af staten upprättade landbruksläroverkens sida. Påståendet att man kan på sex månader inlära detsamma, som vid statens läroverk kräver ansevärt längre tid, har man helt enkelt hänfört till ovederhäftigt skryt. "Kom och kontrollera!" har gubben Wulff svarat, men det har ej kommit någon kontrollant, och dock tror jag, att nästan hvarje lärare i vårt land skulle hafva något att lära af de Wulffska metoderna, hans slit och släp för sin skola och sina samlingar samt hjärtligheten i umgänget mellan honom och hans lärjungar.

Jag skulle ej vågat uttala mig så positivt i mångt och mycket, som jag här gjort, om jag ej vetat, att *alla* hans elever — och en sådan finns det i hvarje trakt af Sverige — skola bestyrka mina ord.

Han står i ständig korrespondens med ett flertal af dem, och på gubbens hedersdagar komma de från när och fjärran, personligen, brefledes eller pr telegram.

Det skall säkert gläda dem att återse den faderlige vännens drag och höra, att han fortfarande är lika rastlöst verksam vid oförminskad vigör, trots öfverskridna sjuttioett år. Han föryngras med ungdomen, som kommer till honom år efter år i beständigt nya, ännu utforskade upplagor.

Det kan ju också intressera dem att återse det gamla skolhuset, och för en och hvar bör lektionen i anatomi bestyrka, att man vid landbruksskolan i Trelleborg tager sin sak på allvar.

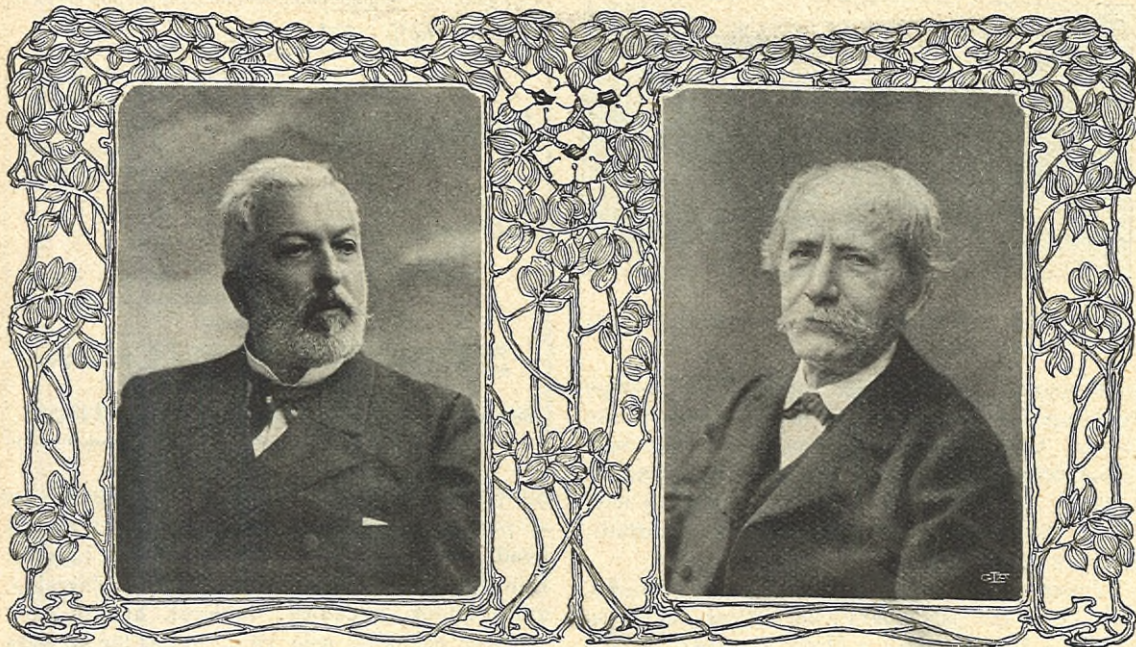
PEHR J. WALLIN.

EN ANATOMILEKTION.

Dynamol och Stefanos

äro enligt läkareintyg och vetenskapliga analyser de bästa näringsmedlen för barn och sjuka. Uppfunna af svensk vetenskapsman tillverkas de under uppfinnarens kontroll. Varnas för en mindre lyckad svensk efterapning

BARON D'ESTOURNELLES DE CONSTANT.

MONSIEUR BERTHELOT.

DE NORDISKA RIKSDAGSMÄNNENS PARISFÄRD.

IDAG, torsdag, anländer som bekant till Paris det antal representanter för de tre skandinaviska parlamenten, som inbjudits till detta besök i världsstaden af franska parlamentariska skiljedomsgruppen genom dess president, baron d'Estournelles de Constant. Den intressanta färden kan anses som en studieresa, vid hvilken våra riksdagsmän torde få sin politiska erfarenhet vidgad i mer än ett afseende; hufvudsakligast skola de komma att mottaga intryck af den djupgående fredsörelse, som håller på att arbeta sig igenom i fransk politik, och för hvilken framtidsidé förverkligande baron d'Estournelles de Constant är en lika logiskt tänkande som diplomatiskt och politiskt högt skolad förkämpe. Hans nu gjorda inbjudan till detta franco-skandinaviska representantmöte innebär från hans sida en sträfvän att jämväl hos nordens politici få den öfvertygelsen grundfäst, att den enda statliga maktutveckling, som kan försvaras af suveränernas och folkens samvete, är den, hvilken hvilar på och bestämes af ett fullt ordnadt rättstillstånd staterna emellan.

I tisdags anlände de svenska och norska riksdagsmännen till Köpenhamn för att där slå följe med de danska riksdagsmännen. Upphållet i Köpenhamn blef cirka 24 timmar, hvarför

danska riksdagens talmän, H. Trier och H. N. Hansen, begagnade sig af tillfället att inbjuda färdens deltagare till en stor nordisk fredsbankett, hvilken afhölls å hôtel d'Angleterre.

Vid resenärernas ankomst till franska gränsen möttes de af den franska skiljedomsgruppen med dess president, som hade rest dit med extratåg för att hämta gästerna, hvilka under sin vistelse i Paris skola bebo det vackra och modärna hôtel Continental vid rue de Rivoli.

Besöket kommer att räcka från den 24 november till den 1 december, och det för det samma fastställda programmet omfattar bland annat sammanträden i senaten och deputeradekammaren, mottagningar hos franska republikens president, i handelskammaren och Franska institutet, festbanketter, teaterbesök, utflykter till åtskilliga franska provinsstäder o. s. v.

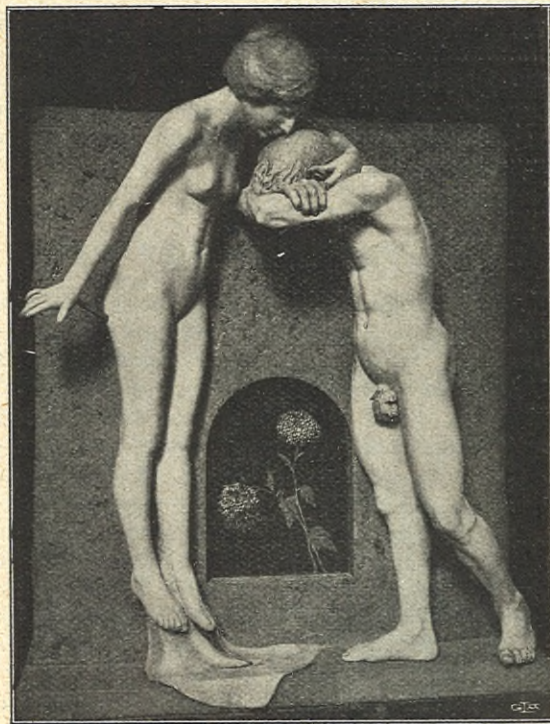
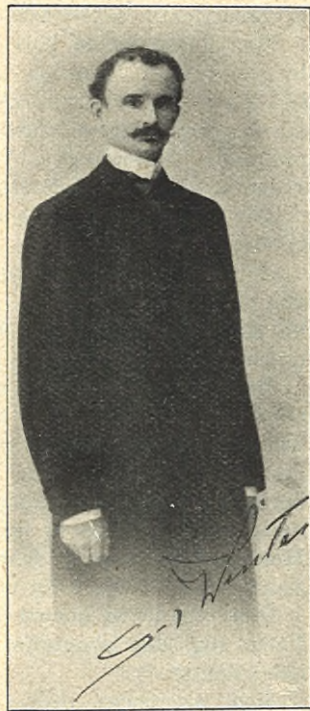
Vi återgifva här porträtten af de båda hederspresidenterna i den kommitté, som af skiljedomsgruppen utsetts att utöfva värdskap och ledarskap mot de skandinaviska riksdagsmännen, nämligen de båda senatorerna baron d'Estournelles de Constant och monsieur Berthelot. Dessutom torde vi i ett följande nummer bli i tillfälle att bringa våra läsare några intressanta bilder från den betydelsefulla färdens mera framträdande moment, när det lyckats oss att hos M. d'Estournelles utverka en passersedel för vår pariserfotografers räkning.

EN FINSK SKULPTÖR.

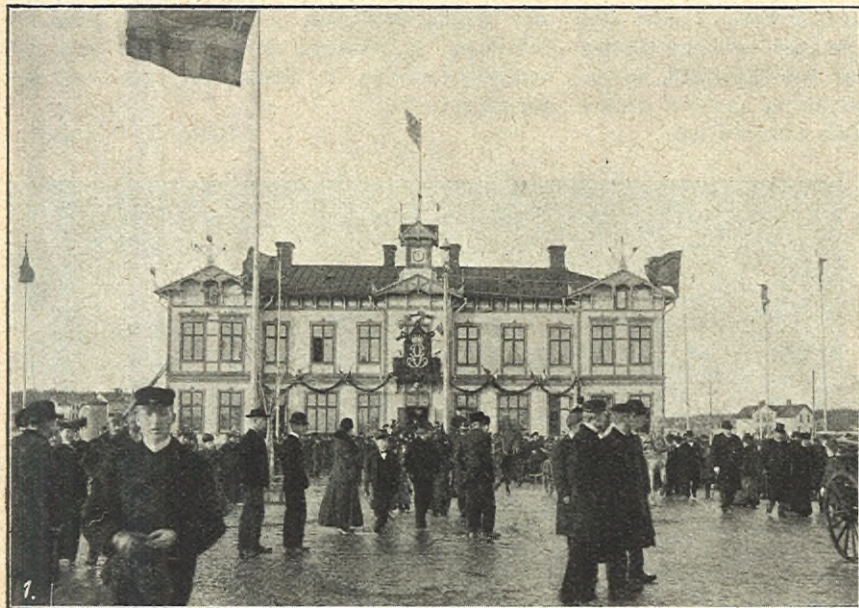
DEN UNGE konstnär, af hvars verk vi i detta nummer införa några reproduktioner, torde ej vara mycket känd af svensk publik.

Hans namn är Geo Winter och han är född i S:t André i Finland 1875. Vid 20 års ålder började han sina konststudier under artisten Vesterholms ledning i Åbo ritskola, som han genomgick på två år, hvarefter han arbetat på egen hand dels i Rom, dels hemma i Finland.

Om formskönhet, i den mening man vanligen fattar detta

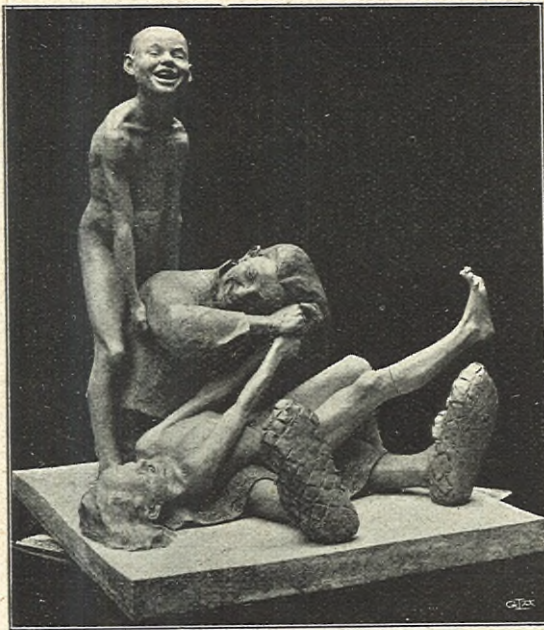
»LIFSVÄRMEN». SPISELGRUPP AF G. WINTER.

FRÅN KRONPRINSENS BESÖK I HERNÖSAND DEN 17 DENNES. 1. DEN FESTSMYCKADE JÄRNVÄGSSTATIONEN. 2. UTANFÖR RESIDENSET. PÅ TRAPPAN: KRONPRINSEN, LANDSHÖFDING RUDEBECK OCH ÖFVERSTE SELANDER. FOTO FÖR IDUN AF K. WALLIN.

FRÅN DEN OSTASIATISKA KRIGSSKÅDEPLATSEN. 1. DEN JAPANSKA BELÄGRINGENS LEDARE GENERAL NOGI PÅ PORT ARTHURS BEFÄSTNINGAR. 2. GENERAL KUROPATKIN PÅ ETT SLAGFÄLT I MANDSCHURIET, EFTER EN FOTOGRAFI AF L'ILLUSTRATIONS KORRESPONDENT V. BULLA. 3. FRU STÖSSEL, DEN HJÄLTEMODIGA MAKAN TILL PORT ARTHURS FÖRSVARARE GENERAL STÖSSEL. 4. JAPANERNA UPPSAMLA SINA SPETSÅDE KAMRATER UR DE RYSKA VARGGROPARNE. NEDTILL I HÖRNET EN SKEMATISK BILD AF VARGGROPARNES KONSTRUKTION.

»UNDERKLASSENS FRISKHET». GRUPP AF G. WINTER.

ord, kan man knappast tala, då det gäller Winters arbeten. De mjuka linjernas och de sköna rörelsernas tolkare är han egentligen icke. Han återger fast hellre det karaktäristiskt fula och lifskarga hos människors barn, men han förstår därjämte att ställa konstverket i en poetisk stämningsbelysning, så att kargheten blir rörande och den i fattigdomens sparsamma bakgrändsljus uppvuxna människan vacker.

Ett af hans större och märkligare arbeten är en spisel, som han benämner »Lifsvärmen». Framför eldstaden, utförd i travestrin, en italiensk stenart, hårdare än marmor, stå två marmorfigurer i naturlig storlek: en darrande man, som är symbolen för tillvarons hårdhet och köld, och en kvinnogestalt, hvilken höjer sig från hemmets härd och med sin andedräkt ingjuter mod och lifsvärme hos den frysande mannen.

Detta skulpturala konstverk med sitt väl funna motiv präglas af en vacker realistisk formgifning och har förskaffat sin upphofsman talrika loford såväl inom som utom Finland.

Den drastiska gruppen »Underklassens frisk-

»LIFVETS LÖN». GRUPP AF G. WINTER.

het», en mor, som leker med sina barn, finnes i Helsingfors' »Ateneum», där konstverket nyligen togs i betraktande af den ryske diktaren Maxim Gorkij, som blef förtjust i gruppen och beställde en kopia af densamma. Han kallade arbetet för »en munter skulptur, som icke var banal.»

Äfven gruppen »Lifvets lön», där den trötta gubbgestalten symboliserar arbetet och mödan och det döda barnet i hans armar de krossade idealen, gjorde ett djupt intryck på fattigdomens och lifsmörkets snillrike skald.

Förutom dessa tre här reproducerade konstverk, af hvilka »Lifvets lön» tillhör Antells samlingar i Helsingfors, dit den förvärfvats för 6,000 finska mark, har Winter utfört flere andra arbeten, däribland en staty »Koketten», för hvilken han erhållit bronsmedalj i Paris.

Som bevis på att han tidigt gjort sig bemärkt kan nämnas, att finska statens stipendium på 3000 mark tilldelats honom tvänne gånger.

För närvarande pågår en utställning af hans arbeten i konstmuseet i Åbo och ha platstidningarna uttalat sig mycket berömmande om densamma.

Oerhörd har också japanernas manspillan varit under deras många anlopp mot Port Arthurs fort, men för hvarje gång ha de ryckt ett steg närmare det svår-
intagliga fästet, och fallet af denna ryssarnes viktiga utpost mot Gula havet synes nu nära förestående.

Vi meddela med anledning här af i dagsnumret en bild af den japanske generalen Nogi, hvilken lyckats tillkämpa sig en hållpunkt för sig och sina trupper i en af fästningens yttre fort — japanerna ha, som bekant, flere sådana i sitt våld — samt ett porträtt af general Stössels maka, m:me Stössel, denna hjältemodiga kvinna, som följt sin man i kriget och nu i Port Arthur leder sjukvården vid ambulanserna samt för öfrigt i hela sitt uppträdande ådagalägger ett sådant sinneslugn i faran, en sådan själfupoffring och ett så varmt hjärta för truppernas lidande, att de betrakta henne som sin försyn.

För någon tid sedan blef hon svårt sårad i axeln af en exploderande granat, men redan efter några dagar lämnade hon sjukhuset och företog omedelbart en tur kring fortet för att uppmuntra garnisonen. Det blef en gripande färd: de barska, af kruttrök och damm nedsvärdade soldaterna gråto som barn, kastade sig till marken framför henne och kysste hennes klädningsfäll, som om hon varit ett helgon.

Af general Kuropatkin äro vi äfven i tillfälle gifva en bild, tagen på ett mandschuriskt slagfält, samt slutligen af de ohyggliga försåt, benämnda vargropor, som ryssarne anlägga kring sina positioner och hvori japanerna tillintetgjorts i massor. Dessa hemska fällor utgöras af i jorden grädda hålor, cirka 1,20 meter breda vid öppningen och mellan 60 å 70 centimeter i botten.

LINBEREDNING I VÄSTERGÖTLAND. E. GUSTAFSSON FOTO.

UR DAGSKRÖNIKAN.

KRONPRINSENS HERNÖSANDSBESÖK. Invigningen af Hernösands nybyggda frimurarloge, för hvars skull kronprinsen i förra veckan besökte Hernösand, ägde rum sistlidne torsdag under vackra högtidligheter. Borgmästare Fröberg hälsade vid järnvägsstationen å stadens vägnar kronprinsen välkommen, hvarefter tronföljaren tillsammans med landshöfding Rudebeck åkte till residenset.

Kl. 5 e. m. begaf sig kronprinsen till frimurarhuset för att inviga det. Efter invigningshögtidligheten gafs middag för kronprinsen å S:t Petri-logen. I middagen deltog omkring 150 personer.

Vi meddela här en bild från den festligt dekorerade stationsbyggnaden samt en från residenset, då kronprinsen för därifrån för att inviga frimurarhuset. Af det nya frimurarpalatset ha vi redan i ett föregående nummer gifvit en exteriör.

LINBEREDNING. Västergötland, särdeles Marks härad, har sedan gammalt varit linodlingens förnämsta bygd. Allt mer och mer åsidosattes dock denna gren af odling, och man får numera sällan se linet »bråkas» för hand på gammaldags vis. Bilden härofvän framställer emellertid en dylik förrättning. Öfver en i jorden byggd håla af sten torkas linet, som sedan, medan det är varmt, sönderbrytes under kåkarna af »bråtorna», som de verktyg kallas, hvarmed tågen befrias från »skäfora».

KRIGSHÄNDELSENA i Ost-Asien hålla fortfarande världen i spänning, och särskildt samlas intresset kring Port Arthur, hvars hjältemodiga försvarare alltjämt, trots den långvariga belägringens fador, uppjuda det yttersta af sina krafter för att hålla fienden tillbaka.

De ha ett djup af cirka 2 meter, och i botten befinner sig en hvass påle, på hvilken de olyckliga vid sitt nedstörtande spetsas. Vår bild framställer japanska soldater i färd med att ur groparne uppsamla sina dödade kamraters lik.

Ett pris af

Femtusen (5,000) kronor

är i Iduns nya litterära pristäfling utfäst för den bästa svenska originalromanen af ungefär 300 sidor vanlig bokoktav. Täflingstiden utgår den 30 juni 1905. Närmare program och bestämmelser återfinnas i Idun n:r 41 för innevarande år.

Alla våra författare och författarinnor inbjudas att delta!

Köp Venersborgs BALS KOR!

Bästa svenska fabrikat.
Lätta! Eleganta!
Hållbara!

Hvarje sula stämplad med vidstående fabriksmärke.
Tillverkas som specialitet efter Wiener-metod af Aktiebolaget A. F. CARLSSON'S Skofabrik, Venersborg.

Försäljas i minut hos de flesta skohandlande i landet.

LITTERATUR.

UNDER EN LÅNG följd af år har Ellen Keys namn varit ett stridsämne icke allenast i den offentliga pressen, utan äfven inom familjekretsar. Vänner ha blifvit ovänner för det namnets skull. Och hvarför? Jo, därför att Ellen Key genom sitt djärfva framträdande har bidragit att göra ställningen klar i så många frågor. Diskussion har bragts å bane inom snart sagdt alla viktiga förhållanden människor emellan till följd af, att hon vid något tillfälle yttrat sig, likväl aldrig tillfälligt, utan efter att inom sig själf ha mognat och under tysta iakttagelser kommit till klarhet. Hon har ej velat bidra till förlängandet af den *dolda* fiendskapen mellan samhällets olika lager, mellan de stridande meningarna, mellan representanterna för det nya och det gamla. Sanning och ärlighet har hon velat befrämja. Hon har velat rensa luften från de kvalmiga ångorna af skrymteri och sken. Öppen kamp har hon framkallat, och kampen är så våldsam, att man ej ger sig tid att tänka, man huggar till, ofta i luften, och för att hastigt göra slut på striden om hennes uttalade åsikter, ha motståndarna ej skytt att anstata hennes person.*

Med dessa ord inleder fru *Louise Nyström Hamilton* — den kände läkaren och kulturhistorikern dr Anton Nyströms maka — sin i dagarna utgifna märkliga monografi öfver *Ellen Key* (Wahlström och Widstrands förlag). Det är icke en studie öfver den ryktbara författarinnans litterära alstring, fru Nyström Hamilton sökt åstadkomma, utan en lifsbild af *människan* Ellen Key, grundad på inhämtade meddelanden från närstående samt egna iakttagelser under en mängd- årig vänskap. Hennes hopp har varit, att en dylik lifsbild skulle kunna bidra till ett rättvisare bedömande af den storslagna personlighet, som genom dessa — allt från barnåren intill det senaste decenniets upprörda kampar samlade — drag framstår i ett förklarande ljus, och därmed också till ett djupare förstående och ett varmare uppskattande af hennes författarskap. Helt visst skall också den varmhjärtade biografen så mycket fullständigare nå sitt mål, som hon ingalunda af sin vänskap låtit sig förledas till ett kritiskt löst lofprisande af *alla* delar af Ellen Keys etik. Tvärtom inlägger hon sin bestämde gensaga mot mer än en punkt i densamma. Detta har dock icke kunnat ändra hennes uppfattning af själfva lifsnerven i Ellen Keys författarskap, som är en outrotlig idealitet och en outhärlig människokärlek. I ett som allt är fru Nyström-Hamiltons lifsbild väl värd beaktande, stilistiskt välgjord och allt igenom underhållande som den dessutom är, och kan på det bästa anbefallas en och hvar, som önskar skaffa sig en vidgad syn på en af vår samtids märkligaste kvinnogestalter.

Från våra kvinnliga romanförfattare föreligga ytterligare några volymer som bidrag till årets nu dagligen stigande litterära flöde. Framst bland dessa att nämna, såväl med hänsyn till omfång som inre gedigenhet, är fru *Sophie Elkans* historiska *»sannsaga»* i två delar, *»Konungen»*, nyss utkommen från Alb. Bonniers förlag. Det är Gustaf IV Adolfs tragiska furstede, som af den utmärkte författarinnan här i romanens form på ett ingående sätt behandlats, och med lifligaste intresse följer man den fängslande skildringen allt från den spåde kronprinsens första barnalekar och barnsorger på Drottningholm till den kulna decemberdag, då för detta konungen från Karlskrona redd för sista gången låter blicken fånga sitt förlorade rike, innan han föres ombord på fregatten Camilla, som ligger redo att föra den kungliga familjen i den tyska landslykten. Men det är icke endast de yttre konturerna, författarinnan gifvit, utan levande och santt mänsklig står Gustaf Adolfs personlighet fram mot de historiska händelsernas bakgrund, och allt starkare och varmare växer sig medkänslan för den underlige drömmarens stolta och inbundna, men nobla och rättsinniga karaktär.

Märta Starnbergs nya berättelse *»Skandal»* (Alb. Bonniers förlag) varierar ett gammalt romanämne, som man verkligen vid detta laget hade hoppats utslitet till obrukbarhet. Den fattige, men ädle skogvaktarsonen, som älskar den rika och sköna godsherredottern, de andra föräldrarna, som göra allt för att skilja de unga tu, drifva skogvaktarfamiljen från hem och grund, uppsnappa dottrens kärleksbref, bortgifva henne med en greflig odåga, men dock till slut, sedan den gode guden nädeligen sprängt den orättmätige äkte mannen i luften med *»upphetad nitroglycerin (!)*, så böja sina stolta nackar för den trogna kärlekens triumf — är det någon, som känner igen receptet? Det bästa i boken är den naiva skärhet, som delvis hvilat öfver skildringen af de båda ungas första vårliga svärmeri. Det originellaste, men också det obetingadt sämsta är den explosiva utredning af den tilltrasslade härfran, som med motbudande salvelse bokföres den speciella försynen för *»Guds rätta barn och tjänare»*.

Från Hugo Gebers förlag föreligga en ny samling berättelser och skisser: *»I snön»*, af *Maria Rieck-Müller* — en serie ypperligt teknade lifsbilder från land och stad, från nutid och gången tid, i löjen och tårar — samt *Ulla Linders* för Iduns läsekrets välbekanta, färgrika och spännande kulturhistoriska roman från det döende Polen: *»Mot undergången»*. Samme förläggare

har äfven utsändt *Sigurds* årsbok, som denna gång bär titeln *»Ungt herrskap»* och har sin publik och sin succés lika gifven som julen sin.

Nils Wilhelm Lundh, den unge skalden till *»Hvita kyrkans by»*, har från sitt hjärtas bygd samlat ännu en knippa af livets och drömmens strålar och förenat dem under bandet *»Stjärnorna»* (Wahlström och Widstrands förlag). Alla gnistra de visserligen icke med ogrumladt sken, men mer än en utaf dem när vår panna med sitt svala ljus, vår läpp med sitt glitter eller vårt hjärta med sin värme.

Med *Odal Ottelins* *»Bortom sorlet»* (Hugo Gebers förlag) och *Artur Möllers* *»Sena tiders barn»* (Alb. Bonniers förlag) ha vi slutligen att anteckna två nne debuterande novellister, af hvilka särdeles den förstnämde gör sig fördelaktigt bemärkt genom konstnärlig behärskning och enkelhet.

J. N-g.

TEATER OCH MUSIK.

KUNGL. TEATERN har tagit ett betydelsefullt och synnerligen erkännansvärdt steg till den goda musikens popularisering i vår hufvudstad, då dess direktion i dagarna beslutit anordna en serie *»populära symfonimatinéer»* till ytterst låga pris. Tillfälle att njuta af god såväl klassisk som modernare musik beredes härigenom dels mindre bemedlade, dels sådana, som i allmänhet äro hindrade att bevista förekommande aftonkonserter. Beslutet är så mycket prisvärdare, som detsamma åtföljes af en redan på förhand utgjord plan för dessa symfonimatinéer — något, som man hittills ledsamt nog saknat för de ordinarie symfonikonserterna. Enligt denna plan kommer serien att omfatta flere matinéer, hvilka skola gå af stapeln, den första redan instundande söndag den 27 dennes samt de öfriga den 29 januari, 19 februari, 12 mars och 9 april 1905. Programmen äro sammanställda af hofkapellmästaren Richard Henneberg, hvilken ock kommer att dirigera samtliga matinéerna. Det första uttaget af tre stormännen Bach, Beethoven, Wagner; det andra är ägnadt åt skandinaviska tonsättare, det tredje åt den tyska romantiken, det fjärde åt franska samt det femte åt tyska och slaviska tonsättare. Plats är därjämte beredd för solonummer såväl sång som för skilda instrument.

— Fru *Maiikki Järnefelt*, här förut välkänd som romanssångerska, har ett par aftnar uppträdt som gäst å k. teatern. Först i torsdags som Elisabeth i *»Tannhäuser»*, och senast i måndags som Sieglinde i *»Valkyrian»*. Hennes make, tonsättaren *Armas Järnefelt*, dirigerade vid båda föreställningarna. Hvad den första föreställningen beträffar, hade undertecknad endast tillfälle att höra henne i andra akten, och här gjorde sig hennes varma, väljudande och skiftningsrika stämman förträffligt gällande. Visserligen hafva vi hört hälsningen till sångarsalen sjungas med mera glans än nu, men såväl här som i scenen med Tannhäuser och i denna akts slutscen verkade prestation betagande genom stämmans väljud och nyansrikedom. Däremot brast åtskilligt i den dramatiska framställningen, hvilken mest kännetecknades af en stereotyp mimik och stora, intetsägande gester. Bönen i tredje akten skall i vokalt hänseende hafva gjorts förträffligt. Salongen var vid denna föreställning fullsat af en elegant och intresserad publik, hvaribland märktes konungen, kronprinsessan och hertigparet af Västergötland.

På måndagen uppträdde fru Järnefelt som Sieglinde i *»Valkyrian»*. Äfven här hade hennes sångprestation betydliga förtjänster, om ock intonationen ej alltid var tillfredsställande. I dramatisk hänseende blef framställningen äfvenledes af god verkan, särskildt i andra akten med dess skräckfulla vision. Sångerskans ansikte har dock svårt att låna sig åt en talande mimik. Såväl här som i *»Tannhäuser»* sjöng fru J. på tyska med ganska tydligt textuttal. Hr *Armas Järnefelt* lade som orkesterledare i dagen både påpasslighet och förståelse. De båda gästerna blefvo vid måndagsföreställningens slut föremål för riktiga ovationer.

Hvad uppförandet af *»Valkyrian»* beträffar bör man vara k. teatern tacksam, så ofta den framför något af de mäktiga Nibelungenverken. Besättningen i *»Valkyrian»* var denna gång förträfflig. Fru *Jungstedt* utför Brunnhildes parti med verklig glans, hr *Nyblom* är ypperlig som Siegmund, om han ock denna gång hade ett par missöden i andra akten, och hr *Forsells* framställning af Wotan är nästan genomgående en berömvärd prestation. Fröken *Edström* som Fricka och hr *Sellergren* som Hundung fyllde äfven väl sina platser.

F. Hbg.

DRAMATISKA TEATERN. *Edvard Brandes'* skåde-spel *»Hårdt mot hårdt»* tillhör sin författares senaste alster och det danska originalet här åtalet 1903. Visste man ej detta, skulle man obetingadt vara böjd att förlägga dess tillkomst ungefär ett tjugotal år tillbaka i tiden, så alltigenom prägladt är det af den slags, vi höllo på att säga, *»skomakarrealism»* (ehuru det här i pjesen visserligen rör sig om en försupen *»snickare»* och hans föga uppbyggliga familjelif!) som var typisk för en stor del af 80-talets novellistiska och dramatiska diktning. Att det är tekniskt välgjort och bjuder på duktiga karaktärsstudier skall icke för-

i rösten: — Äsch — lilla frun — det ä' int annat än snuset... Och det bjöd jag honom på.

Jag visste ej, om jag skulle bli riktigt ond nu eller bara förargad — men jag tror visst, att jag drog lite på munnen, när jag efter den upplysningen vände dem ryggen och gick in — öfverlämnande åt Olle att draga försorg om lill-August och en lämpligare liggplats åt honom.

Efter denna litet oroliga kväll hafva dagarna gått så lugnt och stilla — att de nästan tyckas mig som jämna, blanka pärlor, uppträdda på ett band. Och när lampan tändes och Olle och jag sitta upptagna — hvar och en af sitt arbete — måste jag tänka på en tid för länge se'n, när jag som litet barn satt inne i mormors kammare, där det alltid var så tyst, och där jag kände det som om katten och den stora pickande dalklockan voro det enda riktigt levande på flere mil. De hemstöpta taggljusen, som mormor alltid använde, passade så bra därinne, där allt var dämpadt och stilla, och dit knappast något annat ljud från den yttre världen nådde fram — än postdilignens hornstötter och kyrkklockornas malmtön...

Det är obeskrifligt härligt att ibland kunna fönimma denna de gångna tidernas välgörande, sunda ro i en tid, som är fylld af bubblande, sjudande jäsämnen, och jag lyssnar sådana gånger med en känsla af njutning till det enda ljud, som här tränger genom tystnaden — forsens aflägsna surr — som minner om mormors spinnande gråkvätt.

Ibland gå Lyckes och vi ömsevis öfver till hvarandra och njuta af hembefridningen tillsammans. Då håller Elise oss med historier från alla de olika trakter, där de varit, och som höja behaget af det fräsande knitret från kakelugnen, där äpplena stekas på glöden.

När förmiddagarna varit vackra, hafva vi följts åt — Elise och jag — ned till brobygget, där nu våra män för det mesta hålla till, och där arbetet skrider framåt med stora steg.

De stora landfästena hafva skjutit i höjden, och på landsvägen, som går där förbi, är ett lif och en rörelse af folk och åkdon som på en marknadplats. De väldiga elefantästarna med sina tunga stenlass hafva nätt undan snön på långa sträckor, som ligga svarta och gropiga liksom under källossningen om våren, och rundt barackerna och futen* är snön öfver dragen med ett gråsvart lager från eldstädernas sotiga rök.

Det är roligt att gå här nere för en stund och se på det myllrande arbetslifvet. Men det är en sak, som alltid verkar obehagligt och skrämmande både på Elise och mig, och det är, när arbetarnes fortskaffningsmedel öfver älven — spelkorgen — sättas i rörelse. Då gå vi — — —

Ty det är öfver all beskrifning ångslande, när den lilla lädliga rullinrättningen synes sväfva högt däruppe — rätt öfver forsen — på sin ståltrådslina, som man knappast ser. Och att veta, att en massa människor på detta sätt måste åka fram och tillbaka, nästan som öfver en gapande graf — det är otäckt — och jag vet att irgending vanligt skulle kunna förmå mig att göra en dylik färd.

Men dessa järnvägsarbetare äro modiga pojkar och hafva säkerligen aldrig kännning af svindel. De synas ej större än fåglar, där de springa omkring på de svindlande, höga murareställningarna med det kokande fräsande älfvattnet under sig, och de sjunga och höjta under arbetet, som om de vore jordens lyckligaste folk — — —

Och när jag ser dem på detta sätt som lydiga kuggar i ett stort maskineri, måste jag glömma, att de kunna vara råa och våldsamma — och jag unnar dem hjärtans gärna all den fattiga fröjd, som de kunna taga sig till vederkvickelse.

* Markententieret.

